

ПОРЯДОК

розгляду скарг виборчими комісіями з виборів Президента України

Цей Порядок підготовлено на виконання вимог частини другої статті 96 Закону України “Про вибори Президента України” відповідно до положень Конституції України, законів України “Про вибори Президента України” (далі – Закон), “Про Центральну виборчу комісію”, інших законів України, рішень Центральної виборчої комісії.

1. Загальні положення

- 1.1. Відповідно до частини першої статті 93 Закону скарги, що стосуються призначення, підготовки і проведення виборів Президента України, можуть бути подані до суду або до відповідної виборчої комісії.
- 1.2. Під скаргою на рішення, дії чи бездіяльність суб’єктів та учасників виборчого процесу з виборів Президента України слід розуміти звернення, в якому міститься інформація про порушення законодавства України про вибори Президента України та вимога забезпечити реалізацію і захист виборчих прав, законних інтересів суб’єктів виборчого процесу з виборів Президента України, поновити порушені виборчі права.
- 1.3. Скарга за формою та змістом повинна відповідати положенням статті 95 Закону. Скарги, що надходять до виборчих комісій, відрізняються від заяв. Під заявою слід розуміти звернення до виборчої комісії, в якому міститься прохання сприяти реалізації виборчих прав по виборах Президента України, надати консультативно-методичну допомогу чи рекомендації щодо організації підготовки та проведення виборів Президента України, роз’яснення з питань застосування законодавства України про вибори Президента України або в якому висловлюються думки, рекомендації, поради стосовно вдосконалення законодавства України з питань виборів Президента України та правового регулювання виборів Президента України, покращання діяльності виборчих комісій тощо.
- 1.4. Заява, що надійшла до виборчої комісії, розглядається в порядку, визначеному законами України “Про вибори Президента України”, “Про звернення громадян”.
- 1.5. При розгляді скарг виборчими комісіями Закон України “Про звернення громадян” не застосовується.
- 1.6. При вирішенні питання, що являє собою звернення – скаргу чи заяву, виборча комісія повинна виходити із змісту звернення, що надійшло до комісії, відповідно до визначення понять скарги і заяви, викладених у пунктах 1.2, 1.3 цього Порядку, а не лише з назви звернення.
- 1.7. При вирішенні питання щодо розгляду скарги виборча комісія повинна перевірити:
 - 1) чи належить розгляд відповідної скарги до її повноважень;
 - 2) чи є скаржник належним суб’єктом звернення зі скаргою;
 - 3) чи дотримано суб’єктом строки оскарження відповідно до статті 94 Закону;
 - 4) чи дотримано суб’єктом звернення вимоги статті 95 Закону щодо належного оформлення скарги за формою та змістом.

2. Предмет та суб’єкт оскарження. Суб’єкт звернення зі скаргою

- 2.1. Відповідно до статті 92 Закону предметом та суб’єктами оскарження можуть бути:
 - 1) рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій та їх членів;
 - 2) рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, їх посадових і службових осіб;
 - 3) рішення, дії чи бездіяльність органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб;
 - 4) рішення, дії чи бездіяльність підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових і службових осіб;
 - 5) акти та дії об’єднань громадян, крім тих, які відповідно до закону, статуту (положення) об’єднання громадян належать до їх внутрішньої організаційної діяльності або їх виключної компетенції;
 - 6) дії та бездіяльність засобів масової інформації, їх власників, посадових і службових осіб;
 - 7) дії та бездіяльність кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, уповноважених представників та офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України;
 - 8) дії та бездіяльність політичних партій, виборчих блоків політичних партій – суб’єктів виборчого процесу, офіційних спостерігачів від політичних партій, виборчих блоків політичних партій;
 - 9) дії та бездіяльність виборців.
- 2.2. Відповідно до статті 91 Закону суб’єктом звернення зі скаргою можуть бути:
 - 1) кандидат на пост Президента України, від імені якого зі скаргою може також звертатися його довірена особа;
 - 2) політична партія, виборчий блок політичних партій – суб’єкти виборчого процесу, тобто ті, які висунули кандидатів на пост Президента України;
 - 3) виборча комісія;
 - 4) виборець – громадянин України, який відповідно до статті 2 Закону має право голосу на виборах Президента України. При цьому, виборець має право звернутися зі скаргою в разі, якщо рішенням, дією чи бездіяльністю суб’єкта оскарження порушено його виборчі права або охоронювані законом інтереси щодо участі у виборчому процесі.
- 2.3. Крім того, Законом передбачені спеціальні суб’єкти звернення із скаргою щодо окремих видів порушень чи оскарження порушень до відповідного органу. Зокрема:
 - згідно з частиною першою статті 101 Закону зі скаргою на рішення чи дії об’єднань громадян, виборчого блоку, його посадової особи чи повноважного представника має право звернутися також і місцева організація політичної партії (блок місцевих організацій політичних партій) – суб’єкт відповідного виборчого процесу;
 - згідно з частиною другою статті 102 Закону зі скаргою на дії чи бездіяльність засобів масової інформації, їх власників, посадових і службових осіб мають право звернутися з власної ініціативи Центральна чи територіальна виборча комісія;

- згідно з частиною другою статті 34 Закону оскаржити допущені при складанні списку виборців неправильності має право громадянин України;
- згідно з пунктом 5 частини сьомої статті 69 Закону офіційний спостерігач від кандидата на пост Президента України, від політичної партії, виборчого блоку політичних партій має право звернутися із скаргою щодо порушень Закону в разі їх виявлення лише до відповідної виборчої комісії. Разом з тим, з урахуванням положень статті 104 Закону офіційний спостерігач має також право звернення до відповідного суду зі скаргою на рішення, дії чи бездіяльність виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії;
- згідно з частиною першою статті 104 Закону кожен суб'єкт виборчого процесу має право оскаржити рішення, дії чи бездіяльність виборчої комісії, члена виборчої комісії.

3. Суб'єкти розгляду скарг

3.1. Відповідно до частини першої статті 93 Закону суб'єктами розгляду скарг є виборча комісія або суд.

3.2. Виключно до суду оскаржуються:

- 1) рішення, дії чи бездіяльність органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, закладу чи організації, їх посадової чи службової особи (згідно з частиною першою статті 100 Закону);
- 2) рішення чи дії об'єднання громадян, виборчого блоку, його посадової особи чи повноважного представника, які стосуються виборчого процесу, крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) об'єднання громадян належать до його внутрішньої організаційної діяльності або його виключної компетенції (згідно із статтею 101 Закону);
- 3) рішення, дії чи бездіяльність Центральної виборчої комісії до Верховного Суду України (згідно з частиною другою статті 93 Закону).

3.3. У разі подання до виборчої комісії скарг, зазначених у пункті 3.2 цього Порядку, виборча комісія залишає скаргу без розгляду.

3.4. До Центральної виборчої комісії оскаржуються:

- 1) рішення, дії чи бездіяльність територіальної виборчої комісії або члена такої комісії (згідно з частиною третьою статті 104 Закону);
- 2) дії кандидата на пост Президента України, його довіреної особи, якщо ці дії спрямовані на порушення встановленого законом порядку висунення кандидата, проведення передвиборної агітації, інші порушення прав інших кандидатів на пост Президента України або виборчих прав громадян (згідно зі статтею 103 Закону);
- 3) дії чи бездіяльність загальнодержавних засобів масової інформації, їх власників, посадових та службових осіб, які порушують встановлений законом порядок діяльності засобів масової інформації під час виборчого процесу, а також порушення встановлених законом обмежень щодо ведення передвиборної агітації загальнодержавними засобами масової інформації (згідно з частинами першою, четвертою статті 102 Закону);
- 4) інші порушення законодавства України про вибори Президента України, крім тих, що зазначені в пункті 3.2 цього Порядку (згідно з пунктом 3 статті 17 Закону України "Про Центральну виборчу комісію").

3.5. До територіальної виборчої комісії оскаржуються:

- 1) рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії або її члена (згідно з частиною другою статті 104 Закону);
- 2) дії чи бездіяльність регіональних або місцевих засобів масової інформації, їх власників, посадових та службових осіб, які порушують встановлений законом порядок діяльності засобів масової інформації під час виборчого процесу, а також порушення встановлених законом обмежень щодо ведення передвиборної агітації регіональними чи місцевими засобами масової інформації (згідно з частинами першою, четвертою статті 102 Закону);
- 3) інші порушення законодавства України про вибори щодо організації та проведення виборів Президента України в межах відповідного територіального виборчого округу, крім тих, що зазначені в пунктах 3.2, 3.4 цього Порядку (згідно з пунктом 16 частини першої статті 26 Закону).

3.6. До дільничної виборчої комісії оскаржуються порушення законодавства України про вибори Президента України з питань внесення змін до списку виборців, організації та проведення голосування і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, крім тих, що зазначені в пунктах 3.2, 3.4, 3.5 цього Порядку (згідно з пунктом 10 частини першої статті 27 Закону).

3.7. Скаргу на допущені при складанні списку виборців неправильності може бути подано громадянином до дільничної чи до територіальної виборчої комісії або безпосередньо до місцевого суду за місцезнаходженням виборчої дільниці.

Особливості розгляду такої категорії скарг встановлено у статті 34 Закону.

4. Строки подання скарги до виборчої комісії

4.1. Загальний строк оскарження встановлено у частині першій статті 94 Закону, відповідно до положень якої скарга, що стосується призначення, підготовки та проведення виборів Президента України, може бути подана протягом семи днів після дня прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності.

4.2. Законом встановлені також і спеціальні строки оскарження.

4.2.1. Згідно з частиною третьою статті 94 Закону скарга щодо порушень, які мали місце до дня голосування, може бути подана не пізніше часу закінчення дня, що передує дню початку голосування. Враховуючи положення частини першої статті 18 Закону, на підставі яких усі строки, визначені в Законі, обчислюються в календарних днях, під словосполученням "час закінчення дня" слід розуміти 24 години, а враховуючи положення частини першої статті 75 Закону, на підставі яких голосування проводиться у день виборів та в день повторного голосування з 8 до 20 години, під словосполученням "днем початку голосування" слід розуміти день виборів та день повторного голосування.

4.2.2. Згідно з частиною четвертою статті 94 Закону скарга щодо порушень, які мали місце під час голосування, може бути подана до виборчої комісії, яка допустила порушення, не пізніше закінчення голосування (до 20 години дня виборів та дня повторного голосування), а до виборчої комісії вищого рівня або до суду – не пізніше 24 години дня, наступного за днем голосування.

4.3. При розгляді виборчою комісією питання щодо дотримання суб'єктом звернення із скаргою строків оскарження, встановлених Законом, виборча комісія повинна також враховувати такі положення Закону.

4.3.1. Відповідно до частин другої, третьої статті 18 Закону першим днем строку, який відповідно до Закону має початися у зв'язку з настанням певної події, є день, наступний після дня настання вказаної події; останнім днем строку, який відповідно до Закону має закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що передує дню вказаної події.

4.3.2 Відповідно до частини другої статті 94 Закону бездіяльність, що може бути оскаржена відповідно до цього Закону, вважається вчиненою в останній день строку, в який мала бути, але не була вчинена відповідна дія.

4.3.3. Враховуючи положення статей 18, 94 Закону, обчислення строку оскарження починається з наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, які оскаржуються.

Наприклад, якщо рішення, яке оскаржується, прийнято 1 вересня 2004 року, то загальний семиденний строк оскарження починається 2 вересня 2004 року і закінчується 8 вересня 2004 року, у зв'язку з чим подання скарги 9 вересня 2004 року буде вважатися поданням скарги після закінчення строків, встановлених Законом.

4.3.4. Згідно з частиною п'ятою статті 94 Закону зміна або уточнення вимог скаржника під час розгляду скарги у виборчій комісії, викликані виявленням обставин, невідомих раніше суб'єкту звернення із скаргою, не вважається новою скаргою і не підлягає встановленим обмеженням строків.

4.3.5. Згідно з частиною третьою статті 96 Закону днем подачі скарги вважається день фактичного отримання скарги суб'єктом розгляду скарги.

4.3.6. Відповідно до частини п'ятої статті 94 Закону строк подання скарги продовженню або поновленню не підлягає. У разі подання до виборчої комісії скарги після закінчення строків оскарження, встановлених Законом, виборча комісія приймає рішення про залишення цієї скарги без розгляду.

4.4. Дільнична виборча комісія при поданні до неї скарги у день виборів (день повторного голосування) повинна також керуватися такими положеннями Закону.

4.4.1. Згідно з частинами другою, четвертою статті 34 Закону скарги щодо допущених при складанні списку виборців неправильностей, в тому числі невключення, неправильне включення або виключення громадянина із списку виборців, у зазначений вище день не приймаються і не розглядаються дільничною виборчою комісією.

4.4.2. Згідно з частиною восьмою статті 28 Закону скарги щодо інших порушень законодавства України про вибори Президента України, крім тих, що зазначені в підпункті 4.4.1 цього пункту Порядку, дільничною виборчою комісією приймаються у зазначений вище день, однак розглядаються невідкладно після закінчення голосування.

5. Приймання та реєстрація скарг

5.1. Приймання та реєстрація скарг, поданих до Центральної виборчої комісії, здійснюються в порядку, встановленому Інструкцією з діловодства Центральної виборчої комісії, затвердженою постановою Центральної виборчої комісії від 30 листопада 2001 року № 50.

5.2. Приймання та реєстрація скарг, поданих до територіальних і дільничних виборчих комісій, здійснюються в порядку, встановленому Порядком ведення діловодства виборчих комісій та комісій з референдумів, затвердженим постановою Центральної виборчої комісії від 29 липня 2004 року № 280.

5.3. Виборча комісія не має підстав для відмови у прийнятті скарги. Усі скарги підлягають прийому та розгляду відповідно до вимог законодавства України про вибори Президента України.

Не приймаються скарги лише дільничними виборчими комісіями, які подані в день виборів та виключно з питань неправильностей у списку виборців.

6. Вимоги до змісту і форми скарги. Наслідки подачі неналежно оформленої скарги

6.1. Виборча комісія повинна перевірити дотримання суб'єктом звернення зі скаргою вимог Закону щодо оформлення скарги, передбачених у статті 95 Закону.

Вимоги щодо оформлення скарг, які подаються до Центральної виборчої комісії, визначені також у частині десятій статті 14 Закону України "Про Центральну виборчу комісію".

6.2. Згідно з частиною першою статті 95 Закону скарга повинна подаватися в письмовій формі.

6.3. У частині другій статті 95 Закону встановлено, що скарга повинна містити:

- 1) назву виборчої комісії, до якої вона подається;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина України або точну назву та місцезнаходження (офіційну поштову адресу) виборчої комісії чи партії (блоку) – заявника скарги;
- 3) назву суб'єкта оскарження та його поштову адресу;
- 4) суть порушеного питання;
- 5) виклад обставин і зазначення доказів, якими заявник скарги обґрунтовує свої вимоги;
- 6) чітко сформульовані вимоги;
- 7) перелік документів і матеріалів, що додаються;
- 8) зазначення зацікавлених осіб, яких суб'єкт подання скарги вважає за потрібне залучити до розгляду скарги;
- 9) підпис.

6.4. Скаргу повинна підписувати особа, яка її подає.

6.4.1. Якщо скарга подається від імені кандидата на пост Президента України його довіреною особою, то:

- 1) у скарзі зазначаються також прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання або місце знаходження (поштова адреса), вид та номер засобів зв'язку кандидата на пост Президента України, в інтересах якого подається скарга;
- 2) до скарги додається засвідчений відповідно до вимог законодавства документ, що посвідчує повноваження особи, яка її подає. Враховуючи, що скарга від імені кандидата на пост Президента України може подаватися лише його довіреною особою, то документом, що посвідчує повноваження довіреної особи, може бути копія відповідного рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію цієї довіреної особи або копія посвідчення цієї довіреної особи, виданого Центральною виборчою комісією, одночасно з копією документа, що посвідчує особу.

6.4.2. Якщо заявником є юридична особа, то скаргу підписує її представник.

6.4.3. Якщо скарга подається від імені виборчої комісії або політичної партії, виборчого блоку політичних партій, то скаргу підписує голова виборчої комісії чи керівник політичної партії, виборчого блоку політичних партій або інша

уповноважена на те особа із засвідченням підпису відповідно печаткою виборчої комісії або печаткою політичної партії, печатками політичних партій, що входять до виборчого блоку.

6.5. Згідно з пунктом 9 частини другої статті 95 Закону, пунктом 10 частини десятої статті 14 Закону України “Про Центральну виборчу комісію” в скарзі повинна бути зазначена дата підписання скарги.

6.6. У частині четвертій статті 95 Закону передбачено, що до скарги повинні додаватися її копії у кількості, яка дорівнює кількості суб’єктів оскарження та зацікавлених осіб, зазначених у скарзі.

6.7. Відповідно до частини четвертої статті 96 Закону, частини одинадцятої статті 14 Закону України “Про Центральну виборчу комісію” скарга, оформлена без дотримання передбачених Законом вимог, підлягає поверненню суб’єктові подання скарги або представнику юридичної особи – суб’єкта подання скарги з роз’ясненням вичерпних підстав повернення скарги.

6.8. Скарга, що підлягає поверненню, повертається в такі строки:

у загальному порядку – не пізніше як на наступний день після дня надходження скарги;

у разі якщо скаргу подано напередодні дня голосування (у день виборів або в день повторного голосування), у день голосування чи наступного після голосування дня – невідкладно.

6.9. Скарга, яка була подана до Центральної виборчої комісії та підлягає поверненню, згідно з частиною одинадцятою статті 14, частинами п’ятою, сьомою статті 15 Закону України “Про Центральну виборчу комісію” може бути повернута без винесення рішення Центральною виборчою комісією листом члена Центральної виборчої комісії, який попередньо розглядав цю скаргу.

Скарга, яка була подана до територіальної чи дільничної виборчої комісії та підлягає поверненню, може бути повернута без винесення рішення виборчою комісією листом голови цієї виборчої комісії або заступника голови комісії.

Розгляд скарг виборчими комісіями

7.1. Скарги, що надходять до виборчих комісій, розглядаються і вирішуються на засіданнях цих комісій, крім випадків повернення скарг через неналежне оформлення.

7.2. Порядок скликання і проведення засідань територіальних, дільничних виборчих комісій регламентовано статтею 28 Закону, іншими положеннями цього Закону та Порядком ведення діловодства виборчих комісій та комісій з референдумів, затвердженим постановою Центральної виборчої комісії від 29 липня 2004 року № 280.

7.3. На засідання виборчих комісій з розгляду скарги обов’язково запрошуються суб’єкт звернення із скаргою та суб’єкт оскарження.

7.4. Без дозволу або запрошення мають право бути присутніми:

1) на засіданні Центральної виборчої комісії:

– кандидати на пост Президента України, уповноважені представники кандидатів на пост Президента України, довірені особи кандидатів на пост Президента України в загальнодержавному виборчому окрузі, інші заінтересовані в розгляді скарги особи, офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій та представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації);

2) на засіданні територіальної та дільничної виборчих комісій:

– члени виборчих комісій вищого рівня, кандидати на пост Президента України, довірені особи кандидатів на пост Президента України у відповідних територіальних виборчих округах, офіційні спостерігачі від кандидатів на пост Президента України, від політичних партій, виборчих блоків політичних партій – суб’єктів виборчого процесу (разом не більше двох осіб від одного кандидата на пост Президента України та політичної партії, виборчого блоку політичних партій, які висунули кандидата), а також офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій та представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації).

7.5. Інші особи мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії тільки на запрошення або з дозволу відповідної комісії.

7.6. Згідно з частиною шостою статті 96 Закону виборча комісія може повідомляти відповідним особам про час і місце розгляду скарги у такий спосіб:

1) рекомендованими телеграмами;

2) факсимільними повідомленнями;

3) електронною поштою;

4) по телефону, однак з обов’язковим фіксуванням такої дії відповідною службовою особою виборчої комісії окремою письмовою довідкою, яка долучається до відповідного протоколу засідання виборчої комісії.

7.7. Закон надає виборчій комісії можливість позбавити зазначених у пунктах 7.3–7.5 цього Порядку осіб права участі в засіданні виборчої комісії.

7.7.1. Відповідно до частини шостої статті 11 Закону України “Про Центральну виборчу комісію” Центральна виборча комісія може прийняти мотивоване рішення про позбавлення відповідних осіб права участі в засіданні Центральної виборчої комісії, якщо вони перешкоджають його проведенню. Щодо кандидатів на пост Президента України, уповноважених представників кандидатів на пост Президента України, довірених осіб кандидатів на пост Президента України в загальнодержавному виборчому окрузі, офіційних спостерігачів від іноземних держав і міжнародних організацій та представників засобів масової інформації рішення про позбавлення їх права участі в засіданні приймається двома третинами голосів від складу Центральної виборчої комісії.

7.7.2. Відповідно до частини одинадцятої статті 28 Закону територіальна та дільнична виборчі комісії може прийняти рішення про позбавлення відповідних осіб права участі в засіданні відповідної виборчої комісії, якщо вони неправомірно перешкоджають його проведенню. Таке рішення приймається двома третинами голосів від складу комісії.

8. Строки розгляду скарг

8.1. Загальний строк розгляду скарг встановлено у частині п’ятій статті 96 Закону, частині другій статті 15 Закону України “Про Центральну виборчу комісію”, відповідно до положень яких скарга розглядається протягом п’яти днів з

дня її надходження. Зазначений п'ятиденний строк розгляду скарг обчислюється в календарних днях, починаючи з дня наступного після дня отримання скарги.

8.2. У частині п'ятій статті 96 Закону встановлено також і спеціальні строки розгляду скарги.

8.2.1. Скарга стосовно порушень, які мали місце до дня голосування, повинна бути розглянута не пізніше часу початку голосування, тобто не пізніше 8 години (ранку) дня виборів чи дня повторного голосування згідно з положеннями частини першої статті 75 Закону, на підставі яких голосування проводиться у день виборів та у день повторного голосування з 8 до 20 години.

8.2.2. Скарга стосовно порушень, які мали місце в день голосування, повинна бути розглянута не пізніше дня, наступного за днем голосування.

8.3. При розгляді скарг виборчі комісії повинні враховувати положення статті 97 Закону, що визначають докази, на підставі яких виборча комісія при розгляді скарги встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги суб'єкта звернення і заперечення зацікавлених осіб.

9. Докази

9.1. Відповідно до частини першої статті 97 Закону доказами можуть бути:

- 1) письмові документи і матеріали, які містять відомості про обставини, що мають значення для розгляду скарги;
- 2) письмові пояснення суб'єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, отримані на вимогу членів виборчої комісії на виконання повноважень комісії;
- 3) письмові і речові докази;
- 4) висновки експертів.

9.2. Відповідно до частини четвертої статті 97 Закону виборча комісія розглядає лише ті з письмових доказів, які подані в оригіналі або в належним чином засвідченій копії.

Якщо до виборчої комісії подано копію письмового доказу, виборча комісія має право вимагати подання оригіналу цього доказу.

9.3. Розглядаючи висновки фахівців, виборча комісія в кожному конкретному випадку повинна вирішити питання щодо визначення відповідного фахівця як експерта та щодо необхідності прийняття висновку відповідного фахівця як експертного.

9.4. Відповідно до частини другої статті 97 Закону виборча комісія приймає до розгляду лише ті докази, які мають значення для розгляду скарги, тобто лише ті докази, які свідчать про наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги суб'єкта звернення і заперечення зацікавлених осіб, або конкретизують, уточнюють ці обставини тощо.

9.5. Виборча комісія повинна враховувати положення частини третьої статті 97 Закону, згідно з якими обставини (факти), для доведення яких законом встановлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування. Такими доказами можуть бути рішення суду, якщо Закон вимагає встановлення певних фактів лише судом, документи, що засвідчують повноваження суб'єктів виборчого процесу тощо. Наприклад:

– окремі факти порушення Закону, при наявності яких Центральна виборча комісія оголошує попередження кандидату на пост Президента України, передбачені пунктами 1, 2, 3 частини третьої статті 56 Закону, встановлюються виключно в судовому порядку;

– підтвердження в особи повноважень довіреної особи кандидата на пост Президента України встановлюється лише на підставі відповідної постанови Центральної виборчої комісії про реєстрацію довіреної особи або посвідчення встановленої Центральною виборчою комісією форми.

9.6. На підставі частини четвертої статті 93 Закону у разі, якщо виборча комісія при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, відповідні органи за зверненням виборчої комісії перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів щодо припинення порушення законодавства у триденний строк з дня отримання звернення, а якщо звернення отримано менше ніж за три дні до дня голосування, у день голосування чи в наступний за ним день, – невідкладно.

9.7. Відповідно до частини п'ятої статті 97 Закону виборча комісія оцінює докази з урахуванням дослідження їх в сукупності, керуючись законом. Ніякі докази не мають наперед встановленої сили, за винятком фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили.

10. Рішення виборчих комісій за результатами розгляду скарг

10.1. Розглянувши скаргу, виборча комісія може прийняти одне з таких рішень:

- 1) про задоволення скарги;
- 2) про залишення скарги без задоволення;
- 3) про залишення скарги без розгляду;
- 4) про зупинення розгляду скарги.

10.2. У разі якщо до виборчої комісії надійшла скарга, яка підлягає розгляду та вирішенню цією комісією по суті, але щодо порушення обмежень, встановлених у частинах третій, шостій, десятій – вісімнадцятій статті 64 Закону, виборча комісія розглядає скаргу по суті та направляє її в порядку, передбаченому в частині дев'ятнадцятій статті 64 Закону, до правоохоронних органів для перевірки і реагування відповідно до законів України.

10.3. Якщо в скарзі заявлено дві або більше вимог, виборча комісія повинна дати правову оцінку кожній з вимог та має право прийняти рішення по кожній з них.

10.4. За результатом розгляду скарги виборча комісія приймає рішення у формі постанови.

Зміст та вимоги до оформлення постанови Центральної виборчої комісії визначено у частині третій статті 12 Закону України "Про Центральну виборчу комісію" та у розділах 9, 10 Інструкції з діловодства Центральної виборчої комісії, затвердженої постановою Центральної виборчої комісії від 30 листопада 2001 року № 50.

Зміст та вимоги до оформлення постанови територіальної чи дільничної виборчих комісій визначено у частинах чотирнадцятій статті 28 Закону та у пунктах 2.6, 4.1 Порядку ведення діловодства виборчих комісій та комісій з

референдумів, затвердженого постановою Центральної виборчої комісії від 29 липня 2004 року № 280. Додаток 2 до зазначеного Порядку ведення діловодства містить зразок постанови виборчої комісії.

10.5. Рішення про задоволення скарги виборча комісія приймає у разі встановлення, що рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта оскарження не відповідають законодавству про вибори Президента України.

У такому разі виборча комісія має право скасувати рішення повністю або частково, визнати дії чи бездіяльність неправомірними, зобов'язати суб'єкт оскарження задовольнити вимоги заявника або іншим шляхом поновити порушені виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу чи зобов'язати суб'єкта оскарження та (або) інший орган, партію (блок), засіб масової інформації, посадову чи службову особу здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів Президента України, дії, які впливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності неправомірними.

10.6. При встановленні виборчою комісією за результатами розгляду скарги факту, що оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб'єктів виборчого процесу були вчинені у відповідності з вимогами законодавства України та в межах їх повноважень, виборча комісія у задоволенні скарги відмовляє.

10.7. За результатами розгляду скарги виборча комісія вищого рівня (територіальна або Центральна виборча комісії) повноважна скасувати рішення виборчої комісії нижчого рівня (дільничної або територіальної виборчої комісії) та прийняти рішення по суті питання або зобов'язати виборчу комісію нижчого рівня повторно розглянути порушене питання.

10.8. Рішення про залишення скарги без розгляду виборча комісія приймає у разі:

- 1) подання до виборчої комісії скарги, розгляд якої відповідно до Закону до повноважень цієї виборчої комісії не належить;
- 2) подання до виборчої комісії скарги особою, яка відповідно до Закону не є суб'єктом звернення із такою скаргою;
- 3) подання скарги з порушенням строків оскарження, встановлених Законом.

У разі подання до виборчої комісії скарг, зазначених у підпунктах 1, 2, рішення щодо цих скарг рекомендується прийняти на засіданні виборчої комісії не пізніше як на другий день після дня отримання скарги.

10.9. Рішення про зупинення розгляду скарги виборча комісія приймає на підставі частини третьої статті 93 Закону, якою передбачені випадки, коли скаргу прийнято судом до розгляду і з того ж питання та з тих же підстав її подано також до виборчої комісії. У такому випадку виборча комісія зупиняє розгляд скарги до набрання рішенням суду законної сили. Рішення суду першої інстанції набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження, тобто протягом двох днів з дня, наступного після дня одержання копії рішення. Відповідно до частини першої статті 317 Цивільного процесуального кодексу України рішення або ухвали, постановлені судом апеляційної інстанції, набирають чинності негайно після їх ухвалення.

Положення частини третьої статті 93 Закону зобов'язують суд повідомити відповідну виборчу комісію та виборчу комісію вищого рівня про надходження скарги не пізніше як на наступний день з дня надходження скарги.

10.10. У разі скасування судом рішення відповідної виборчої комісії, в тому числі з питання визнання голосування на виборчій дільниці недійсним, встановлення підсумків і результатів голосування, рішення з цього питання приймає виборча комісія, рішення якої було скасовано, або виборча комісія вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому виборча комісія не може прийняти рішення, яке по суті повторює рішення, скасоване судом.

10.11. Виборча комісія вищого рівня на підставі скарги або рішення суду може:

- 1) скасувати рішення виборчої комісії нижчого рівня та зобов'язати її повторно розглянути порушене питання;
- 2) скасувати рішення виборчої комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання.

10.12. Відповідно до частини п'ятої статті 98 Закону, копія рішення виборчої комісії щодо розгляду скарги:

- 1) видається суб'єкту звернення із скаргою;
- 2) видається суб'єкту оскарження, тобто суб'єкту, рішення, дії чи бездіяльність якого оскаржувалися до виборчої комісії;
- 3) видається іншим присутнім заінтересованим особам;
- 4) надсилається відповідним виборчим комісіям;
- 5) надсилається іншим особам.

Копії рішення виборчої комісії видаються та надсилаються відповідним суб'єктам у день прийняття такого рішення.

10.13. Центральна виборча комісія має право на підставі частини першої статті 16 Закону України "Про Центральну виборчу комісію" розглянути за власною ініціативою питання, що належить до її повноважень, та прийняти з цього приводу рішення у встановленому цим Законом порядку у випадках, якщо Центральній виборчій комісії з результатів проведених нею перевірок або із засобів масової інформації чи інших джерел, що не суперечать законодавству України, стане відомо про порушення законодавства України про вибори Президента України, порушення виборчих прав громадян України.

Відповідно до частини сімнадцятої статті 28 Закону рішення територіальної та дільничної виборчих комісій, прийняті в межах їх повноважень, є обов'язковими для виконання. Ніхто не має права втручатися у діяльність виборчих комісій, за винятком випадків, передбачених законом.

11. Заключні положення

Відповідно до частини сьомої статті 96 Закону виборчі комісії організують свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити прийом та розгляд скарг у строки та в спосіб, встановлені Законом.

Секретар Центральної виборчої комісії В.ЗАВАЛЕВСЬКА